

עצות לשיפור ההוגנות המגדרית בהוראה

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב, המשלבת מצוינות אקדמית עם אחריות חברתית, שואפת להיות מגדלור של הוגנות מגדרית, שוויון ומצוינות. מסמך זה מציע דרכים מעשיות לשיפור ההוגנות המגדרית בהוראה. על אף המודעות הגוברת לחשיבות הנושא, נשמרים עדיין פערים המשפיעים על הזדמנויות ועל חוויית הלמידה של סטודנטים וסטודנטיות. אלו נובעים מדפוסים תרבותיים וחברתיים אוטומטיים ומשגרות פדגוגיות ארוכות שנים. במסמך זה נתמקד ברעיונות מעשיים לשיפור ההוגנות המגדרית בהוראה שנוגעים בתוכן הקורסים ובמבנה ההשתתפות בשיח הכיתה.

שינוי בתכני הקורס - ייצוג חוקרות והיבטי תוכן מגדרי

הוסיפו את נקודת המבט המגדרית מבחינה תוכנית. אתם.ן מלמדים טכנולוגיות למידת מכונה (AI) - שאלו ולמדו על אודות ההטיות המגדריות שהן מנציחות. אתם.ן מלמדות קורס ברפואה פסיכיאטרית - דונו בהיבטים מגדריים של תיאוריות אודות נפש האדם לאורך ההיסטוריה. האם העובדה שהתיאוריה נכתבה על ידי גברים השפיעה על היחס לנשים ועל הטיפול בהן?

2

שלב מחקר שערכו נשים בחומרי הקריאה של הקורס והדגישו את התרומה של חוקרות לתחום. שימו לב שלא כל הסילבוס יתבסס על מחקר שנערך רק על ידי חוקרים גברים. חפשו מחקרים רלוונטיים, נסו לאתר פריצות דרך ייעודיות וכו'.

1

אין כמעט חוקרות בדיסציפלינה שלכם? דונו בשאלה - איך קרה שהן נעדרות מהתחום?

שימו לב גם לממד הוויזואלי של המצגות. המנעו למשל מתמונות בהן גבר מבוגר וסמכותי מסביר לנשים צעירות הנשאות אליו עיניים את החומר. אם בחרתם בתמונה כזו, הציגו גם נשים המלמדות גברים. שימו לב שתמונות שמייצרות טכנולוגיות של למידת מכונה (AI) נוטות מאד לחזק סטריאוטיפים.

4

הימנעו מדוגמאות שמבוססות על סטריאוטיפים מגדריים. נסו לבחור באופן מכוון דוגמאות שישקפו תפיסה שוויונית - המנעו למשל מייחוס תפקידים מסוימים לכל מגדר ("הרופא והאחות").

3

הציגו נשים בתפקידים ניהוליים, תחרותיים ובעלי השפעה, ולא רק בתפקידים מוחלשים. הציגו גם גברים בצורה מגוונת, הכוללת תפקידי שירות, טיפול ודאגה לזולת.

5

הזמינו חוקרות אורחות שיהוו מודל לחיקוי להרצות לכיתה. התייחסו למחקרים שמובילות תלמידות המחקר במעבדות שלכם.ן.

יצירת אקלים כיתתי הוגן

מחקרים רבים תיעדו פער משמעותי בהיקף ההשתתפות של סטודנטים וסטודנטיות בשיח הכיתתי (Hall & Sandler, 1982; Sadker & Sadker, 1994; Aguilon et al., 2020; Lee & McCabe, 2021). סטודנטים נוטים להשתתף יותר מסטודנטיות, לדבר ארוכות ולנהל דיאלוגים מתמשכים מול המרצה, הרבה יותר מסטודנטיות.

המבנה הרווח של השתתפות בשיעור מבוסס על שאלות שמרצים ומרצות מפנים לחלל הכיתה והסטודנטים. חופשיים לענות או לשתוק. המבנה הזה מתגמל סטודנטים לפי זריזות, בטחון עצמי ונכונות להשמיע קול ולדבר בפומבי. לכן, יש סיכוי גבוה יותר שמי שיענה על שאלות המרצה הוא מי שגדל בחברה שעודדה אותו להשמיע קול, להתווכח, להטיל ספק, ומי שחושש פחות לטעות, נוח יותר להתפרץ, או לא עסוק בכתובת הדברים האחרונים שנאמרו בהרצאה. המחקר מראה כי המבנה הזה מוביל לכך שסטודנטים משתתפים ביחס של כמעט 1:2 לעומת סטודנטיות (Lee & McCabe, 2021; Eddy, Brownell & Wenderoth 2014).

לכך יש להוסיף את הייצוג המגדרי בתחום. דיסציפלינות בהן מספר הסטודנטיות קטן יחסית, מהוות חסם נוסף עבור נשים. בתחום שנחשב "גברי" החשש מפני המחיר של השתתפות לא מוצלחת (למשל מתן תשובה שגויה או שאלת שאלה שתחשוף חוסר הבנה) מייצר קושי רב יותר בפני סטודנטיות.

איך נשנה זאת?

גוון את מבנה ההשתתפות בשיעורים באמצעים הבאים

1 הציגו שאלה ובקשו מהסטודנטים. לשוב ולא לענות מיד. צרו השהייה של התגובה המצופה. בקשו לענות אחרי הרמת יד. ההשתתפות לא צריכה להיות תחרות של מהירות.

2 בקשו לשמוע מעוד סטודנטים וסטודנטיות – "מי עוד רוצה או רוצה לנסות ולהציע/ לענות/ להסביר"

3 חשבו על צורת הפניה והדברים שאומרת המרצה: פנו בלשון נקבה ולא רק בלשון זכר. שימו לב – שאינכם פונים. בלשון נקבה באופן עקבי סביב קשיים או בעיות (למשל: "מי שמתקשה יכולה..." או "מי שלא הבינה").

הקפידו על יחס שוויוני גם במחוות לא מילוליות – קשר עין, הנהון, חיוך. מחקרים מראים שסטודנטים זוכים ליותר תגובות לא מילוליות חיוביות ומחזקות. הקפידו על חיזוקים לא מילוליים שווים.

4

הימנעו מהנחות מכלילות לגבי כל קבוצת הסטודנטיות – למשל: "מן הסתם הדוגמה הזאת מעולם הכדורגל פחות מדברת אליכן, אבל תיכף תהיה לנו גם דוגמה מעולם האופנה..."

5

צרו הזדמנויות לשיחות מחוץ לבמה. בקשו מהסטודנטים.ות לדבר בזוגות על השאלה, ורק אח"כ אספו תשובות במליאה. אפשר להציע מפורשות לזוגות של סטודנטיות לשתף. שימו לב - מוטב להימנע מ-cold call (הצבעה על סטודנטית ודרישה שהיא תענה) ולהסתפק בהצעה ("רוצות לשתף אותנו בתשובה/ברעיון שלכן?")

6

בקורס שבו מספר הסטודנטיות הוא קטן או שהשתתפותן מצומצמת באופן שלא הולם את היחס בהרכב האוכלוסייה, נסו לחזק באופן מכוון את התרומות של הסטודנטיות.

7

שאלו לשמן כשהן עונות/שואלות, וחזרו על התשובה/שאלה בפומבי

א

סמנו במפורש את הערך של השאלה/התשובה ואיך היא רלוונטית, מקדמת, תורמת לדיון/לפיתוח של התשובה/לחשיבה המשותפת.

ב

נסו להנכיח את הסטודנטיות בכיתה יותר - הפנו לסטודנטיות שאלות המשך או בקשו שירחיבו את דבריהן (יסבירו, יפתחו, יסיפו).

ב

***אין הכוונה** לחיזוק מלאכותי או שקרי וודאי לא לתגובות שהן מקטינות ומתייחסות באופן ילדותי (לשבח את הסטודנטית על עצם הניסיון, כשהתשובה שגויה לחלוטין, או להעריך היבטים לא רלוונטיים בתשובה – "ניסוח מעניין וטוב"; או "התשובה לא נכונה אבל אני שמח שעוד אנשים מנסים", "אני מניח שהשאלה הבאה תעניין במיוחד את הסטודנטיות בכיתה...").

לסיכום

ניתן לשקף לכיתה בעדינות את הפער בין הנכונות של סטודנטים גברים להשמיע קול ואולי אף לטעות, לבין הסטודנטיות שפחות מתפרצות ומתבלטות. ניתן להגיד לדוגמא: "אני רוצה להציע אבחנה קצת סוציולוגית על השיח בכיתה, אני מתרשם.ת שהבנים

בכיתה משתתפים יותר ואני רוצה שגם הסטודנטיות ישתתפו בשיח, ו"שכלולם יהיה פה קול".

ניתן גם לדון בכך שבמרבית מהקורסים אנחנו נמדדים.ות על ההישגים האישיים שלנו, בעוד העבודה המדעית נעשית במסגרת של קהילה. גם מחוץ לאקדמיה עבודות רבות מבוססות על שיתופי פעולה, על עבודה בצוותים ועל דיאלוג מתמשך בין רעיונות ואנשים.

למרות זאת בתרבות שלנו מקובל לספר סיפורים מדעיים ובכלל, באמצעות דמויות יוצאות דופן, של גאונים יחידי סגולה ופורצי דרך. בצורה זו של סיפור המציאות, מובלע מסר לגבי האופי התחרותי והאינדיבידואליסטי של התחום, בעוד היבטים שיתופיים מוצנעים. מסר כזה מחזק באופן לא מודע את סביבת השיח שבה סטודנטיות משתתפות פחות.

מומלץ להדגיש את ההיבטים השיתופיים של העשייה המחקרית ושל הלמידה. באופן מעשי אפשר לבטא זאת באמצעות עיצוב תהליכי הערכה שמבוססים על עבודה שיתופית או בקבוצות, אבל גם בתכנים שאנחנו מציגים.ות ובהתייחסויות לאופי הקהילתי של המדע.

רשימת מקורות

- Aguillon, S. M., Siegmund, G. F., Petipas, R. H., Drake, A. G., Cotner, S., & Ballen, C. J. (2020). Gender differences in student participation in an active-learning classroom. *CBE—Life Sciences Education*, 19(2), ar12.
- Eddy, S. L., Brownell, S. E., & Wenderoth, M. P. (2014). Gender gaps in achievement and participation in multiple introductory biology classrooms. *CBE—Life Sciences Education*, 13(3), 478-492.
- Hall, R. M., & Sandler, B. R. (1982). The Classroom Climate: A Chilly One for Women?.
- Lee, J. J., & McCabe, J. M. (2021). Who speaks and who listens: Revisiting the chilly climate in college classrooms. *Gender & society*, 35(1), 32-60.
- Sadker, M. & Sadker, D. (1994). *Failing at fairness: How America's schools cheat girls*. New York: Macmillan.